

BEKE GYÖRGY

Feketeügy

(részlet)

Az uzoni iskolában tanultam meg írni és olvasni, Lőte József tanító úrtól. Akit immár csak az emlékeim között kereshetek fel.

Úgy ment el, ahogy élt: csendben, szinte észrevétlenül. Hangos szavát talán nem is hallotta senki beszéd közben; csak, ha énekelt. Tanító volt és énekevezér. Szomorúságaiban még jobban magába ereszkedett. Kiismerhetetlennek tűnhetett volna, pedig egyszerű és tiszta ember volt, aki szerényen mindig félrehúzódott, ha tülekedésbe tévedt, sok mindent eltűrt az életben, csak a hazugságot nem tűrte el a tanítványaitól soha. Próbálom felidézni egyetlen mosolyát, hiába. Lehet, hogy nem is láttam mosolyogni. Csak éppen megrebbent szája széle, bajusza, mint ijedt madár, ennyi volt a jókedve.

De igen, egyszer mintha mosolygott volna... Vagy csak úgy él bennem az emlék? Negyedikesek voltunk. Fiúk összesen ketten tanultunk a negyedik osztályban a református iskolában, Lőte József keze alatt. A harmadikban több volt a fiú, ebből támadt az ötlet. Meg akkoriban kaptuk kölcsönbe Lőte tanító úrtól az *Egri csillagokat*. Gyermeki fantáziánk nem bírta sokáig a sűrű iskolai mindennapokat, s mint említettem, megrendeztük a magunk egri ostromait, védelemmel, támadással, látványosan, mindezt persze az iskola tantermeiben és folyosóján. Széplaki Károllyal voltunk a védők, talán azért vállaltuk ezt a szerepet, mi ketten, negyedikesek, mert lám, Eger várában is a védők voltak összehasonlíthatatlanul kevesebben, és mégis állták a túlerő ostromát. A fantázia néha veszélyes kalandokba csábítja az embert, szöges buzogányokkal védekeztünk, csoda, hogy nem törött be a támadók

feje, vagy éppen a miénk. Még idejében közbeavatkozott, nem felmentő sereg, hanem ítélőbíró képében, Lőte tanító úr. Bosszús volt, s meghallgatásunk nélkül a tábla mögé állított minket, a védőket. Ezt persze borzasztó igazságtalanságnak tartottuk. Mert úgy éreztük, hogy inkább dicséret járt volna ki nekünk.

– Hiszen mi voltunk a védők. Mi ketten – méltatlankodtunk. – Ketten, annyi harmadikos ellen...

Lőte tanító úr ekkor mosolyodott el (vagy csak így ragadt belém):

– Mit tudjátok ti, fiaim, hogy mi a védelem. S hogy mi az ostrom...

Anyanyelvem titkaiba ő avatott be. Hányszor írtam le azóta azokat a betűket, amelyeket ő rajzolt fel a táblára. Lőte József arca nem olyankor villan fel, amikor simán folynak előttem a papíron az ő betűi, hanem amikor nem akarnak előjönni valamiért, amikor megdermednek az írógépem billentyűi. Az ő pillantása akasztja meg őket, az ő tekintete néz reám kérdően. Nemcsak a betűk külső alakjára tanított meg, hanem a betűk becsületére is.

Jóval később, mikor már nem voltam az uzoni elemi iskola tanulója, az akkori brassói napilapban, a Népi Egységben egy cikk jelent meg a szülőfalumról, a címe: *Uzon, a szorgalmas emberek*

szép lehetőségek előtt álló falva. A címmel nem lett volna semmi baj, az uzoniak mindig törekvő, szorgalmas emberek voltak. Csakhogy a szerző, Bujdosó Gyula, az újság háromszéki tudósítója „aktualizálni” akarta az írását, s mivel akkoriban „illet” gyalázni a bécsi döntést, beleírta a tudósításába azt is, hogy az uzoni gazdák nem szerették a bécsi döntést, mert az új, kökösi határ elvágta őket Brassótól, márpedig 1940 ősze előtt ott árusították el a zöldségtermésüket.

Soha egyetlen uzoni székelyt se hallottam így vélekedni; Bujdosó Gyula ezt egyszerűen kitalálta. A tudósítást csak kezdőbetűivel jelölte, B. Gy., az uzoniak pedig nyilván azt hitték, hogy én vagyok a szerző, hiszen magam is B. Gy. vagyok – rövidítve. Nem tettem nyíltan szemrehányást nekem, a „magyar világ” emléke akkor már a lelkek mélyére húzódva, titokban élt és éltetett. Egy idős alszegi azért megjegyezte:

Beke György (1927–2007)

A Magyar Napló szerkesztősége e szövegrészlet újraközlésével emlékezik a 90 évvel ezelőtt, 1927. augusztus 3-án született Beke Györgyre, a kiváló erdélyi publicistára és esszéíróra.

– Gyurika fiam, mi mégsem zöldséggel mérjük a magyarságunkat!

Lőte tanító bácsi megállított az utcán:

– Hallod-e Gyuri, ha sejtem, hogy így fogsz gyalázkodni, nem tanítottalak volna meg írni...

Megsimogatta a bajuszát, és tovább akart lépni. Tisztáznom kellett magamat. Még nyilatkozatot is közreadtam abban a napilapban, hogy a cikk írója nem én vagyok (1946. július 5.). A költő-főszerkesztő, Szemlér Ferenc, akinek sokat köszönhetek a mesterségben, mosolyogva adta le nagyképűnek tűnő nyilatkozatomat. Hiszen ez a kölyök nem írt még semmi érdemset, gondolhatta, de már cáfolja, hogy azonos lenne

mással. Csakugyan volt ebben valami látszat-nagyképűség. Pedig egyedül a félelem íratta velem a tiltakozást. Félelmem attól, hogy elveszíthetem szülőfalum népének becsülését. S ezzel önmagam becsülését is. A betűk nem lesznek többé barátaim. S akkor Lőte tanító úr csakugyan hiába tanított meg a betűvetésre.

Ez volt egyetlen vagyona, egyetlen vigasztalása és öröksége: a betű. Az anyanyelv szavai, az anyanyelv lelke.

Élete utolsó éveit az egyik szomszédos faluban élte le. De azt kívánta, hogy Uzonban temessék el. Ott akart nyugodni, ahol az ő tiszta betűi, az ő meleg szavai továbbélnek a Feketeügy partján.

Műterembelső a Szent István megkoronázása című szoborral